

עטרת תפארת

יוצא לאור ע"י בית המדרש עטרת צבי
ע"ש שר בית הזוהר הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע

בנינים יקרים

הגה"צ מורינו הרב שליט"א

ממנו צדקה, כי ע"י הצדקה מתהווים יחודים גדולים למעלה. ומסיים בביאור הפסוק והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו שע"י הצדקה יורד כל השפעות טובות מלמעלה.

ובמאור עיניים כתב - דהנה עסק הממון יש בו תורה שלמה, שע"י משא ומתן כהלכה יכולין לקיים כל התורה ואם יודעים איך להשתמש עם הממון כראוי אזי העסק בממון עצמו תורה מיקרי.

הרה"ק הדמשק אליעזר זי"ע אומר: שרמזו ליעקב ב'סולם' העולה 'ממון' - כי אף שילך בדרך התורה הק' ולא ילמוד חכמת העמים כדאיתא בספה"ק עה"פ ויצא יעקב מבאר שבע היינו שיצא משבע חכמות ועכ"ז יתברך בממון.

והרה"ק הישועות משה זי"ע הוסיף ע"כ, דאכן מה הייתה התוצאה - דכל אלו שלמדו והשתלמו במדעים נתקבלו כפקידים וגזברים אצל האנשים שלא השתלמו בלימודי החכמות... שהם היו בעלי הממון.

הרה"ק התורת חיים עה"פ וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלוקים עמדי - דהנדר של יעקב אבינו היה: דבכל ענין שהולך לעשות וכיו"ב יאמר: אם יהיה אלוקים עמדי, היינו - יאמר: אם ירצה ה'.

הרה"ק האמרי ברוך זי"ע עה"פ ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, וז"ל: מה היה צריך לפרש דבר פשוט כ"כ שהלחם הוא לאכול והבגד ללבוש, אלא שלפעמים יש לאדם פרנסה ואינו חסר לחם ובגדים אבל הוא ח"ו חולה ואינו נצרך לאכילה ולבגדים, לכך התפלל שהלחם יהא לאכילה והבגד ללבישה מתוך בריות גופא, כי בתפילה צריך לפרש בהדיא כמבואר בזה"ק פר' וישלח, ומסיים: וכן יעזור השי"ת לכל זרע יעקב, אכ"ר.

הרה"ק הישועות משה זי"ע מביא את דברי זקינו הרה"ק האמרי נועם זי"ע עה"פ (כ"ח י') ויצא יעקב מבאר שבע וגו' ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי ופירש"י: אילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה, ומבאר הרה"ק האמרי נועם זי"ע - הכתוב בא ללמד לאדם אודות ענין התפילה, - בעת עמוד האדם בתפילתו ויחפץ לשפוך שיח לפניו בתפילה ובתחנונים בחמימות ובהתלהבות לבוא ית"ש אז היצר טוען כנגדו שאיש חוטא כמוהו לא יעלו תפילותיו לרצון ומפילו ח"ו בעצבות שיחשוב שהוא אינו שווה כלום ולוקח ממנו את כל התלהבותו להשי"ת ומבלבל את תפילתו, אמנם האדם המשכיל בכל דרכיו יבין את זאת כי אין זאת רק פיתוי היצר להטרידו מעבודתו, לכך יזהר להתחזק במידת השמחה ויאמר בליבו שהוא מקבל על עצמו שמחיום והלאה הוא הופך להיות בריה חדשה, ובאמת הכל הוא בכוח האדם שברגע אחד יוכל לעלות במסילה העולה בית קל ולא ייזכרו לו העבירות, אדרבה יתהפכו לזכויות - באם ייטיב דרכיו מעתה ויקדש

זקיה"ק שר בית הזוהר העטרת צבי זי"ע עה"פ ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וגו', וז"ל: הנה רמזה לנו התורה הקדושה, היות לפעמים בתגבורת היצר יססה שמים בעבים והחושך יכסה ארץ, וזורק על האדם עצבות וחושך... ועוד יוסיף היצר בשטותים והבלים להרחיק את האדם מן הדרך ילך בה (כאשר ברצונו) לקשר עצמו ולהשיב למקורו האמת מקור החיים ושוורש החסדים, וכדי לבטל זה - בא הכתוב והורה לנו: ויפגע במקום וגו' כי בא השמש, רצונו (לומר) הסתלקות המוחין מחמת הסתת היצר כנ"ל - ולזה (מביאו) וישכב במקום ההוא, לכן בא הכתוב לזרז תיכף - ויחלום בלשון חיזוק כמו ותחלימנו, כלומר: צריך האדם לחזק עצמו בכל כוחו, דאפילו סולם מוצב ארצה (מ"מ) וראשו מגיע השמימה, כי גופא בתר רישא גריא, וזהו וישב יצחק בגרר'.

זקיה"ק המהר"ם שיק זי"ע עה"פ (כ"ח י') ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, וז"ל: וקשה למה כתוב שהלך מכאן ויצא לשם, (היה לו) לכתוב קרא - וילך יעקב חרנה', וי"ל: דהנה שני מיני עוברי דרכים יש, האחד - שלא יכול לעמוד במקום זה וצריך לנסוע מזה, והשני - שכוונתו לבוא לעיר פלונית ולא שילך מכאן, וביעקב אבינו היו שניהם, צריך היה לנסוע מבאר שבע כאשר צוהתה עליו לו אמו - לברוח מפני עשיו, וצריך היה להגיע לחרן כאשר צוה אתו יצחק אביו לקחת אשה מבנות לבן, על כן נזכר כאן גם היציאה מבאר שבע וגם ההליכה לחרן.

ועוד מזכיר"ק המהר"ם שיק זי"ע עה"פ (ל"א מ') הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותידד שנתי מעיני, ואמרו במדרש שאמר אז יעקב ט"ו שיר המעלות שבתהילים, וז"ל: אמרתי לפרש בעזה"ש"ת, יעקב אבינו כאשר שם אל ליבו כל הטורח ההוא שעשה בעניני צרכי קניני העוה"ז, נפל פחד עליו, ואמר: אם לחיי העוה"ז כך, לחיי העוה"ב על אחת כמה וכמה וכפי שאמר ללבן - מתי אעשה גם אנכי לביתי, היינו לבית ה' שהוא העוה"ב, אמנם זאת השיב אל ליבו כי הדרך למצוה והמסייע והמוביל למצוה - הוא ג"כ מצוה, ומעניני העוה"ז עולים לעניני העוה"ב, והמתעסק בצרכי עוה"ז כדי שיוכל לעבוד ה' ולגדל בניו לתורה ולעבודה וליראת שמים, וכש"כ ביעקב אבינו להעמיד שבטי ה' ולבנות בית בישראל, שע"ז יבנה בית ה' אז גם עניני חול נעשים קודש והם מעלות לעלות לבית ה' ובוזה נתיישב דעתו והתחיל לשורר בשיר המעלות דוגמת ט"ו שיר המעלות שניתקנו לט"ו מעלות דבית המקדש.

ומובא בשם הבעש"ט הק' זי"ע כלפי נתינת צדקה, 'סולם' גימ' 'ממון', אע"פ שהממון (סולם) מוצב ארצה דבר גשמי וחומרי, עכ"ז - וראשו מגיע השמימה, יכולים לפעול עם הממון דברים טובים כמו נתינת צדקה. וכן הוא בספה"ק דגל מחנה אפרים: דממון כשלעצמו הוא דבר ירוד המוצב ארצה, אבל יכולים להגביהו עד השמימה ע"י שנותנים

לזכר עולם יהיה צדיק בעל 'גאון וישכר'
הגאון רבי ישכר בעריש לאבין זצ"ל
בן רבי יצחק יעקב הי"ד - מונקאטש
נ"ג להרה"ק בעל ה"עטרת צבי" מוירדיטשוב זי"ע

וממילא לא היה ביציאתו משם שום ירידה כלל (וע"כ כתיב וילך ולא וירד), ובזה מבאר מה שאמרו רז"ל (חולין צ"א) **שנעקר הר המוריה ובא לכאן**, דהענין בזה - להראות סימן ליעקב אבינו שהקדושה שיש בארץ ישראל הולך עמו לחו"ל, כמו שנעקר הר המוריה ובא אצלו, מזה ידע יעקב שכל קדושת ארץ ישראל נוסע והולך עמו, וזהו שכתוב ברש"י: **כשיצא יעקב מן העיר - נתלוו אליו הודה זיווה והדרה** (היינו הקדושה) של ארץ ישראל וכל כוחות הקדושה הלכו איתו ללוותו.

בספה"ק **ישמח ישראל** עה"פ **וישכב במקום ההוא וגו' ויחלום וגו' והנה ה' ניצב עליו וגו', וזל"ק**: כ"ק אמו"ר זצלה"ה זי"ע דיבר בקדשו - לאשר שהתורה הקדושה היא נצחיות ולימוד להועיל לכלל ולפרט מישראל בכל דור ובכל זמן, ומעשי אבות סימן לבנים - שכאשר ישכב איש ישראל מתוך תשובה ומעש"ט ומתוך דברי תורה לשמה ויודוי על המעשים ומסתכל כאילו האי יומא מסתלק מעלמא, אזי כל חלומותיו מיושבים וערבה שנתו וידמה ויזכור אף בעת שינתו בחלומו - שמלאכי אלוקים עומדים אצלו לשמרו מכל רע, ועל ראשו שכינת ק"ל וזה הוא - וה' ניצב עליו, וכשישן בטוב אז יקיץ ברחמים..

הרה"ק האמרי חיים זי"ע עה"פ **וישכב במקום**: 'מקום' רומז להשי"ת - מקומו של עולם, יעקב שכב אצל הקב"ה, ובלש"ק: **יעקב איז געלגען ביים באשעפער** - שם היה האכסניא שלו.

ובספה"ק **אהבת שלום** עה"פ **ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה**: **יעקב"ב** אותיות **יב"ק"ע** - לרמז שהאוחז במידת ענווה (יעקב רומז לענווה) יש בכוחו לבקוע רקיעים בתפילתו, וביום שבת ביותר שאז נמתקין בו כל הגבורות ברחמים וחסדים, וז"ל **ויצא יעקב מבאר שבע** - בש"ק הנקרא באר שבע אזי השם יעקב משיג שלימות ואז מסוגל לבקוע רקיעים ולבטל הדינים (וזהו המשך הכתוב) וילך חרנה - החרון אף חלף והלך לו, ולבאר הענין: **דבש"ק** נמתקין הדינים י"ל על דרך ששמעתי מפה קדוש ישראל מוה"ר זכריה מענדיל משענישוב זצ"ל בזה הלשון: פ"א הייתי אצל אדמו"ר הקדוש רשכב"ה מו"ה אלימלך (מליזענסק) זצלה"ה בעת בואו מטבילת המקוה של עש"ק, הניח עצמו על מיטתו ואמר בזה"ל: **מאן יכול למסבל ריחין דבוסמין דגן עדן** עכ"ל. (הרה"ק הישועות זי"ע היה מתרגמו - דעם שמעקעדיקן גרוך פון גן עדן) נמצא דשבת היא בחי' ריח והוא ענין של המתקת הדינים כמו **אשה ריח ניחות לה** וכיו"ב בכמה מקומות, וכן מצינו **כשנכנס יעקב** (בחי' שבת) אל יצחק כתיב וירח את ריח בגדיו ופירש"י: **ריח גן עדן** נכנס עמו לכן **ויברכהו** - וסימנך: **יעקב** בגימ' **גן עדן** עם האותיות.

המאמר והביאור

בדברי חז"ל

העשיר משה. (ירושלמי שקלים פ"ה)

א"ר חמא בר חנינא: מפסולת של לוחות העשיר משה, שנאמר: (שמות ל"ד) **פסל לך - שיהא הפסולת שלך**, ובמפרשים: מפסולת הלוחות - ממה שחתך וזכר את הלוחות שיהיו מרובעין, מאותן החתיכות העשיר משה, דאבן הלוחות היה של סנפיריון והוא אבן יקרה מאד, ורצה הקב"ה שיהיה לו עושר כדי שיהיו דבריו נשמעין ויכבדהו, היות ולא יצטרך למתנת בשר ודם, א"ר חנין: **מחצב אבנים טובות ומרגליות** גילה לו הקב"ה למשה מתוך אהלו ומשם העשיר משה, שנאמר: **פסל לך** (להנאתך) שיהא הפסולת שלך, ובמפרשים: ס"ל (לר' חנין) כי לא מפסולת הלוחות בלבד העשיר, אלא **מחצב של אבנים נגלה לו** (בתוך אהלו) כדי לפסול הלוחות משם, ושארית המחצב נטל משה (לאחר שפסל את הלוחות).

מחשבתו כראוי, ובזה מפרש הכתובים - **ויצא יעקב מבאר שבע**, הקדושה נקראת **'באר שבע'** כדאיתא בספרים הק' וגם במדרשים **שהקב"ה חיבב השביעיות וקידשם**, כגון שבת, שמיטה וכדו' ובאם לפעמים יצא אדם מגדר הקדושה (ויצא יעקב מבאר שבע) וילך חרנה - הוא פונה ח"ו לדברים הגורמים חרון אף, **ויפגע במקום** ופירש"י: אין פגיעה אלא תפילה, היינו כשבא להתפלל, אזי - וילך שם, היצה"ר ח"ו מחשיכו ומעציבו לבל יאיר עליו קדושת השי"ת המתנוצץ בקרבו, וגורם לו **וישכב במקום ההוא** שח"ו הוא מפילו לבחינה של שכיבה לבל יוכל לבוא לנשיאת ראש והעצה לזה היא - **ויחלום** מלשון **'הדר חלים'** היינו שיחזק עצמו שטארק און פעסט שהגם שהוא עתה בבחי' סולם מוצב ארצה עכ"ז וראשו מגיע השמימה יכול להגיע לשמים לרום המעלות ועד כדי כך, אשר - והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו, שתהיה עליה למלאכים ע"י כוח תפילתו, ובהמשך הכתוב **'וייקץ יעקב משנתו'**, התעורר מתרדימת השינה שהביא עליו היצה"ר, ויאמר: **אכן יש ה' במקום הזה**, שגם בדרגה הפחותה שלו שוכנת השכינה הק', ואנכי לא ידעתי - וכפירש"י: **אילו ידעתי לא ישנתי** במקום קדוש כזה.

ומוסיף הרה"ק **הישועות משה** זי"ע את דברי אביו הרה"ק האמרי חיים זי"ע לפרש הפסוק **'ויצא יעקב מבאר שבע' 'באר שבע'** גימ' **יצר הרע'** כאשר יעקב רוצה לצאת מידי היצה"ר לשוב מעונותיו אז וילך חרנה, לא התעכב ולא האריך בוידויים על החטאים המביאים חרון אף חלילה (בחי' וילך), אלא מתי כן האריך - ויפגע במקום, כשהתפלל להשי"ת מקומו של עולם, אז וילן שם התעכב הרבה בהתבוננות בגדלות הבורא.

ומובא בשם הרה"ק מלובלין זי"ע עה"פ (כ"א ט"ו) **ותשלך את הילד תחת אחד השיחים והקשה: דלמה הוצרכה להשליך את הילד בעת תפילתה**, ומבאר: **שכשאדם רוצה להתפלל להשי"ת**, לא יעמוד להתפלל עבור הצטרפות עצמו הגשמי, רק יכוון בתפילתו על השכינה השרוייה עמו בצער (עמו אנכי בצרה) ועי"ז תפילתו תהא רצויה ומקובלת וזהו שכתוב בקרא **ותשלך את הילד תחת אחד השיחים - שיח מלשון תפילה**, **'אחד' השיחים** היינו שהתפללה על האחד יחיד ומיוחד הוא השי"ת. וכמובא בספה"ק עה"פ **ותרא את עני אבותינו במצרים** ועכ"ז ואת זעקתם שמעת על ים סוף רומז לשכינה הק' סופא דכל דרגין שהניחו צרכי עצמם והתפללו על השכינה הק'.

בספה"ק אמרות טהורות מביא מהספה"ק מאור עיניים ומשאר ספרים הק' עה"פ (כ"ח י"א) **'ויפגע במקום'** שהכתובים האלו מרמזים על הגלות ובעיקר צריכים להתפלל על גלות השכינה וזה שאמר **'ויפגע' לשון תפילה 'במקום'** על השכינה הק' הנקראת מקום. ומביא מהרה"ק רבי יצחק מנעשכין זי"ע **דיעקב אבינו ראה אז את חורבן ביהמ"ק והיה בצער גדול ועכ"ז התחזק עצמו להתפלל וביקש גם על הדורות הבאים שיוכלו להתחזק ולהתפלל גם הם בעת צרה**.

ועוד בספה"ק אמרות טהורות המביא מהספה"ק קדושת לוי עה"פ **ויצא יעקב וגו' ופירש"י בזמן שהצדיק בעיר הוא הודה וכו' יצא משם פנה הודה וכו' ומבאר**: בהקדם לפרש זה שכתב בקרא וילך חרנה היה לו לומר וירד חרנה דהא ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, ומפרש דזה שאנו אומרים ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות הכוונה לקדושה שבה שהיא גבוהה מכל ארצות חוצה לארץ, ולכן נקרא היציאה מארץ ישראל בלשון ירידה כיון שנחסר לו מן הקדושה שיש בארץ ישראל, אבל יעקב אבינו כשיצא מארץ ישראל לקח עמו קדושת ארץ ישראל